

Zărandul

ORGAN INDEPENDENT — CULTURAL, ECONOMIC ȘI DE INFORMAȚII — DIN VALEA CRIȘULUI ALB.

APARE SUB CONDUCEREA COMITETULUI:

C. SPOREA, dir. școlii Normale Deva,
I. INDREI protopopul Zărandului,
V. PETRESCU-LIVADEA, inginer de Mine Brad,
I. SÂNTINBREANU, învățător fost rev. școlar.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
BRAD.

ABONAMENTE: 80 lei anual, 6 luni 40 lei,
Instituțiuni și bănci 150 lei.
Muncitorii minieri 50 lei.

APARE ÎN FIECARE JOI

REDACTOR RESPONSABIL:

G. E. CAMBER

Vom avea război?...

E întrebarea pe care ne-am pus-o în primăvara aceasta cu înfrigurare și cu indignare în fața catastrofei ce amenință omenirea, — și mai ales cu indignare și dispreț pentru cei ce vor să tulbure liniștea în care, de bine sau rău, trăim!

Și, cum știut este că în politica externă nimic nu e sigur dela o zi la alta, se credea că flagelul se va deslănțui, — în vreme ce lucrurile în lumea diplomaților erau cântărite cu cea mai arzătoare și fidelă precizie. Căci viitorul război va avea două fronturi — nu unul ca până acum, întâiul îndreptat contra unui inamic extern și al doilea contra poporului din interior, care se poate ușor transforma în cel mai periculos cuceritor de poziții sociale, (împins de foame și mizerie). Și, dacă dl Duca, în discursul ținut contra revizuirii, a spus că ea nu-i posibilă fără arme și că din război va ieși un singur vic-

torios: bolșevismul, a afirmat-o pe bună dreptate ca să-i facă pe orbiții de mirajul unor noi cuceriri să vadă că ceea ce era posibil acum aproape două decenii, nu mai e de bun augur azi, când elementul social predomină, orice s'ar spune ideea națională.

Războaiele mai pretind educarea masei în sensul la care vor să ajungă, lucru pe

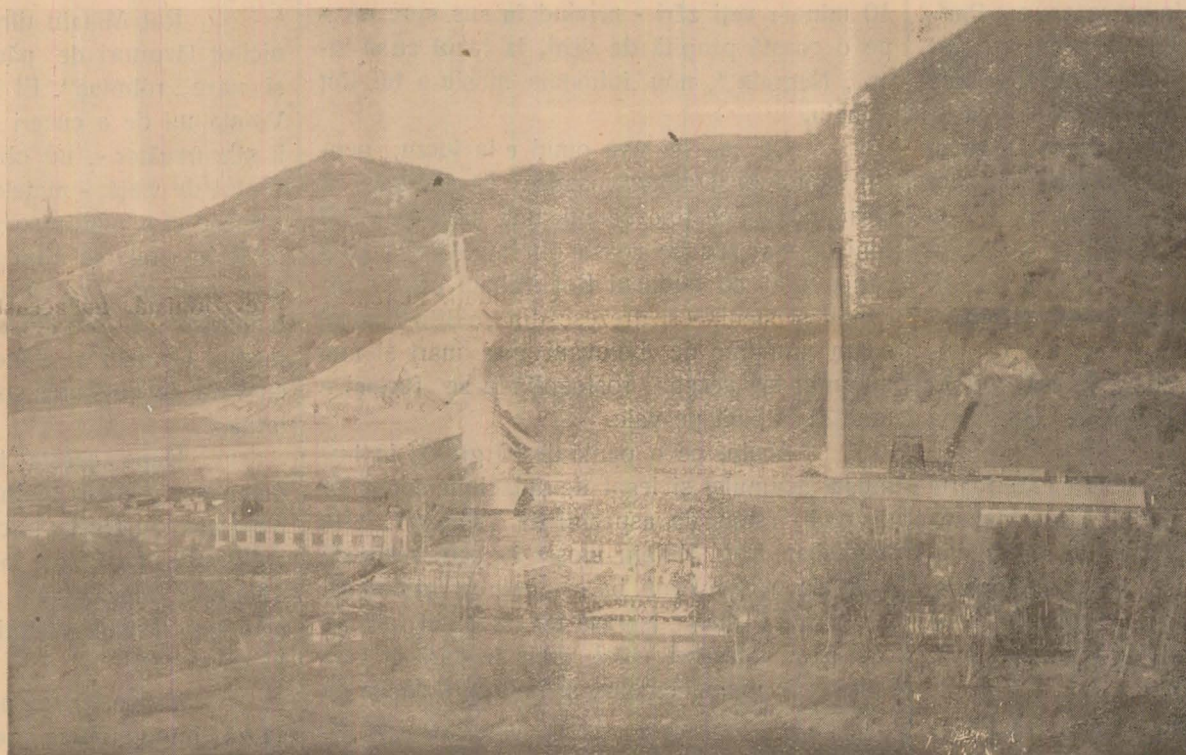
care cei interesați au încercat să-l facă. Și unde? Europa fiind împărțită în două tabere: învinși și învingători, ideea revanșării a prins ceva teren în Germania, Ungaria și Bulgaria — tonul dându-l Italia, care nu se poate împăca măcar că-i e soră, cu Franța. Și cine nu știe ce zgomot au făcut și fac căteii jigăriți ai Ungariei și Bulgariei mai ales de când în Ger-

mania conduce crucea încărligată?

Căci tocmai când Europa avea febră, vine Hitler la putere. Orizontul păcii s'a întunecat de tot! Ca prinși de boală umblau diplomații din capitală în capitală cerșind alianțe și semnând pacte de neagresiune; telefoanele sbârâneau, iar telegrafele conduceau mesaje cifrate...

O!... Hitler e huliganul care a speriat pasărea măiastră a Păcii!... Ea a sburat deasupra oceanelor, apoi deasupra continentului și, oprindu-se în Franța, a cântat ușurată: aici îmi e cuibul!

(Continuare în pag. II-a).

Vedere din Gurabarza: Șteampurile Societății „Mica“.

În slujba adevărată

de: N. Potapenko

trad. de dr. DUSCIAN

dare de seamă de Diaconul Gr. Popescu

(Continuare).

Îi părea rău că învățătorul nu-și făcea datoria. Satul nu-l cunoștea pe el și nici el pe sat; carte cu băeții făcea ca vai de lume. Pentru ce te-ai făcut d-ta învățător — îi zice într-o zi părintele Chiril — dacă nu-ți place meșteșugul acesta, dacă n'ai avut nici o înclinare pentru învățământ!... Omul trăiește numai ca să câștige pâinea? Aceasta e numai un mijloc. O astfel de justificare se îndreptățește la un cismar, la un meseriaș, nu la cei luminați. A trăi fără să fii folositor cuiva, e și rușinos și trist. Fiecare om trebuie să aibă un colțisor cât de mic, în care să poată să fie folositor. Nu trebuie omul să se forțeze să facă o operă măreață; fă ce poți, dar fă ceva pentru binele altuia și viața ta are să însemneze ceva“.

Pentru învățător, asemenea lucruri, la care nu se gândise niciodată erau simple „motivuri“. Curând Episcopul îi trimise un ajutor, în locul părintelui Rodian, pe un tânăr seminarist, Macarie. Cu acesta spera Chiril să se înțeleagă, să poată continua lupta în unire pentru propășirea satului.

Dar s'a amăgit rău în așteptările sale! Tânărul seminarist călca pe urmele părintelui Rodian. Prima vizită pe care o făcu, după ce veni în sat, fu la proprietăreasă, pe care o rugă să-l aibă în vedere și să-l ajute. Când începu cu slujbele în popor, nu puțin amar i-a intrat la inimă, când a văzut că poporeniile plătesc foarte rău slujbele. Ceru explicație dela dascăli; aceștia îi spuse că părintele Chiril a desființat taxele și că în locul lor lise dă leață fixă de câtră proprietăreasă. Dar numai 50 ruble, cât îi dădea aceasta, nu-l mulțumea pe el și nu înțelegea cum poate cineva să vie și să-l oprească de a cere cât vrea pentru slujbele din popor.

S'a dus îndată la părintele Chiril să-i ceară socoteală de aceste fapte, și pe un ton ridicat și aspru, își arată nemulțumirea. Părintele Chiril văzându-l și necuviincios, îl dădu afară, reflectând cu durere în suflet de felul cum acești tineri preoți înțeleg misiunea lor! Și-și zicea mirat: „Oare să-i fi stăpânit într'atât atmosfera asta, în mijlocul căreia se desvoltau tinerile generații de preoți, în cât să-i fi făcut incapabili de a mai pricepe o idee nouă, care să corespundă cu datoria lor adevărată și mare“? Pe urmă se opri și privi întrebător pe părintele Macarie; îi vorbea încet, ca și cum ar fi fost

umilit în fața lui: Ce să ne mai explicăm, părinte Macarie! Am văzut dela început că noi nu ne putem pricepe unul pe altul. Tare suntem deosebiți noi. Deosebite sunt între noi și priceperea vieții și știința și munca. D-tale îți trebuiesc venituri; mie nu-mi sunt trebuincioase; pe d-ta veniturile acestea te bucură, pe mine mă scârbesc. D-ta ai venit aici ca să te proposești, eu am venit ca să servesc pe cei nenorociți și pe cei întunecați din frații mei. Ce să ne mai explicăm, prin urmare. Numai un lucru te previn: fă ce voiești, dar de dispozițiunile ce le-am introdus să nu te atingi, căci n'am să cedez pentru nimic în lume. Iată tot ce pot să-ți spun. Și se despărțiră.

Credeți că aceste vorbe avură vre-o influență asupra părintelui Macarie? Nici de cum! Luă hotărârea să nu se lase cu una cu două; se va duce la Episcop și-l va așeza el bine, mai ales că Episcopul ține la el, de când i-a fost cântăreț întâi la episcopie și nu se îndoaia de reușita reclamației lui. Zis și făcut. A doua zi fu la Episcop, care de cum îl văzu că intră, îl pricepu de ce vine și-l luă în primire, zicându-i: Să-ți fie rușine tovarășe, de ceia ce faci! Trebuie să te bucuri că faci parte din acelaș apostolat ca și tânărul acela preot... Bunurile orășenești le-a respins și s'a hotărât să se ducă la țară să servească aproapelui său

Polonezii priceuseră acest lucru de mult (împreună cu aliații lor francezii) că Hitler amenință ordinea actuală și s'au grăbit să-și asigure granița de est printr'un pact de neagresiune cu Sovietele (care ar putea să le facă neplăceri, într'un viitor conflict armat, prin stărnire de răscoale interne, căci a ne imagina Rusia comunistă conlucrând cu Germania, ar însemna că nu pricepem nimic din elementele politice sociale de azi). Căci se știe ce vrea Hitler: întâi lupta contra marxismului, al doilea alungarea negermanilor (evreilor) și al treilea revizuirea tratatelor dela Versailles. Două din ținte fiind atinse (infim) rămâne războiul (ca singur mijloc de revizuire). Dar cine sunt cei pe care-i vizează Germania?... Franța și Polonia.

Nu știu cine scria acum vreo doi ani că Danzigul (coridorul polonez) e punctul nevralgic unde poate izbucni, în mod sigur, incendiul. Și iată că nu s'a înșelat. Căci oricât de incult ar fi frumosul zugrav Adolf Hitler el totuși va pricepe ușor că de Franța nu-i așa de ușor a se lega, când știut este că ea are cea mai modernă armată din lume. Mânia, deci, dacă va fi să și-o descarce, va face-o asupra Poloniei, care-i mai mică și-i dă sorti de izbândă.

A încercat o ieșire din situație Germania și altfel: o alianță cu Franța contra Rusiei (război) dar francezii, știind ce periculoși sunt germanii, le-au răspuns că ei se felicită de pactul de neagresiune cu Sovietele căci dacă din acest război rușii ar ieși învinși, Germania se va consolida și se va întoarce asupra Parisului. Cu alte cuvinte nu mă pot uni cu tine când știu că te voiu întări ca să mă sugrumi!

Rămâne deci tot Polonia ca număr de loterie în care Hitler își va încerca norocul crucei încârligate. Dar și aci șansele îi sunt slabe, dat fiind că, indirect, se va izbi de Franța, care nu-și va lăsa în nici un caz aliata să piară. Căci orice palmă de pământ cucerit de germani le-ar spori orgoliul (bine înțeles, celor care vor vrea să lupte, căci cele 12 milioane de marxiști nu vor adera în nici un caz la măcel ci mai repede vor doborî Germania în interior).

Cum se vede deci Germania are foarte puține șanse de a câștiga lupta. Ceva mai solidă ar fi Italia, dar și 'n coasta ei stă Franța, deci ambele mari revizioniste sunt incapabile, pe când celelalte: Ungaria și Bulgaria sunt cantități neglijabile, ruinate de comunism, care are alt scop decât războiul.

Mai ales în privința Bulgariei, și a războiului viitor, bine zicea d-l D. Todoroff în ziarul „Pladne“, acum vreo lună, către bulgarii

revizionști: „Ne-am ales partea cea mai slabă! De două ori am ieșit ciunțiți din război, iar acum, dacă nu înțelegem să fim cuminți, mergem cu 'ntreaga Bulgaria definitiv, la cimitir! Va trăi numai cine va urma politica de pace a Franței“...

Căci dl Todoroff își dă seama de slăbiciunea revizionștilor și în special a Bulgariei care are 25% din populația votantă de culoare roșie extremă, fiindcă un război actual pretinde un inamic slab, să poți înainta repede ca să ridici moralul soldaților și furând dela populația învinsă, să îndestulezi pe flămânzii tăi. Cum vor putea susține revizionștii un război e greu de văzut, căci negăsind în față o armată de păpuși, dezorganizată, cum au avut japonezii norocul în China, și frontul stând pe loc, decepția va crește în interior în chip vertiginos, populația civilă, de foame, va vocifera, armatele demoralizate vor fraterniza cu flămânzii și dărâmarea din interior va fi mai periculoasă decât o invazie străină.

Da, ei ar putea ajunge la scop, dacă ar putea înainta, dar am spus: nu vor găsi păpuși în față ci oameni hotărâți să nu cedeze nici o palmă de pământ. Dar când frontul va staționa numai o lună, decepția va fi îngrozitoare! Se va împlini cuvântul lui Todoroff: vor merge la mormânt.

Dacă ambițioșii vor judeca bine, războiul e încă departe de noi. El așteaptă momentul când diplomații își vor pierde capul.. Noroc că aceștia știu să citească și, învățând din istoria războiului trecut cum s'a produs. revoluția rusă, stau pe pace, apărându-și pozițiile interne. E drept că e grozavă de grea șederea lor pe loc, anevoioasă ca un „scaun“ de constipat, dar n'au ce face.

...Căci cine va îndrăzni să pună foc Europei, are vântul în față și focul se va abate întâiu asupra incendiatorului! Iar noi urmând politica de pace a Franței ne putem mândri că nu vrem să contribuim la dezastrul omenirii.

Dumitru L. Florescu

I. În slujba altei credințe

O activitate funestă.

De Traian Mager, prof.

Trecând din fostul județ al Zărandului peste Dealul Mare spre Vașcău din jud. Bihor, înainte de a prinde la pripor, opriți-vă la podul din comuna Lazuri.)

Apucați apoi la dreapta și peste vreo 10 minute veți zări - privind în sus spre cer - pe o coastă propiță de deal, la locul cese zice „Negraia“, nou înființata moșie a lui Roș Mihaiu.

De care cumva omul e la lucru, pentru siguranța Dumneavoastră, vă sfătuiesc să lăsați poteca ce ține cursul apei și s'o prindeți binisor mai sus pe coasta din față. Căci atunci când „ară“ cu budacul Roș Mihaiu printre rădăcini și steni, - se trezesc din multimilenarul somn mulțime de bolovani mai mari și mai mărunți, iar aceștia rostogolindu-se furioși, - tună și fulgeră pe vale.

Acolo, pe o pantă de 80 grade, în humusul acumulat și legat de rădăcinile copacilor de mult reduși la aspectul de „târșari“, și-a înjghebat Roș Mihaiu moșia în care seamănă grâu de vară, cartofi, ba și cucuruz câteodată. Ce e drept mare ispravă nu face bietul om, căci prea adeseori ploi grele îi cară la vale înainte de vreme recolta, și încă cu rădăcini cu

!). Numirea comunei vine dela locurile lăzuite. A „lăzui“ înseamnă a „târși“ pădurea. Laz, „lazuri“, locuri depe cari s'au tăiat pădurile. Lazuri, comună în plasa Hălmagiu, azi jud. Arad.

tot. Dar, se întâmplă că uneori îi și mai rămâne ceva rod. În nouă-zece ani însă, cu deabunăseama infimul strat de pământ se macină, se spală, - și stăpânul se trezește cu ogor sterp de piatră goală.

Roș Mihaiu din comuna Lazuri a harnicilor lăzuitori de pădure, e un om răbdător și mare „robotăș“. El nu disperează niciodată. Voința lui de a cuceri un teren de hrană - deși îl știe trecător -, nu obosește: îl îmboldește instinctul de viață, - mațele care chiorăie de foame. După ce și-a pierdut o moșie, pornește mai departe în căutarea altui loc de cultură. Mai este încă mult până la vârful muntelui. Și, așa se întinde pe locul raiului de verdeată de odinioară pustiul cenușiu al stâncilor golașe, încingându-se vara de dogoarea soarelui, plesnind de ger, iarna.

Depe aceste locuri pustiite de mâna omenească, acum în întinderi considerabile, se formează și pornesc torenții cari provoacă inundațiile din ce în ce mai frecvente și tot mai puternice, înecând văi și câmpii roditoare, sate și orașe, lăsând pretutindeni ruină și sărăcie în urma lor.

Despădurirea nesăbuită a munților cauzează împotmolirea iremediabilă a orașelului Brad și torenții porniți din aceeași pricină va

(Continuarea în pag. 3.-a)

mai mic și mai nenorocit. Ei, și ce găsești în asta rău și păcătos. Iar ceia ce spui despre el și proprietăreasa, e o sfruntată minciună. Nu e nimica suspect între ei și faptele lui; are suflet curat Chiril, curat ca a unui copil“. Se convinge acum Macarie că, contra părintelui Chiril, nu se mai poate lupta; de aceia își ceru permutare în altă parohie. Părintele Chiril rămase acum iarăși singur. Purtarea și atitudinea tânărului preot nu-l abătu de fel dela linia lui de activitate, după cum nu-l abătu nici purtarea și intrigile părintelui Rodian. El își ducea înainte opera începută, bucurându-se de rodirile muncii lui și de dragostea cu care era încunjurat de săteni.

Veni însă un moment de grea încercare pentru puterile părintelui Chiril. O secetă mare dădu peste satul Lugovol, de se uscaser toate erburile și toate grânele pe câmp. În toată vara pic de ploae nu căzuse de sus. Nutreț pentru vite nu mai era, apele secaser, vitele mureau de foame și de sete. Foametea dădu și peste oameni. O duse ei până la mijlocul verei, cu ce le mai rămăsese din trecut; dar s'a sfârșit cu acestea. După foamete începu să bântuiască tifosul, care se întindea cu iuteală dela casă la casă, amenințând cu peire tot satul. Ce să facă părintele Chiril în ase-

menea caz? Să stea cu mâinile în sân și să privească această stare de lucruri, nu putea; să-i ajute din avutul său n'avea cu ce. Aceste gânduri îl tulburau și-l nelinișteau grozav. Nu se lipea de el nici mâncare, nici somn. Ce-i vine în gând? Se duse la proprietăreasa, care încă nu-și dăduse seama în ce hal se afla satul de pe urma secetei și proprietăreasa, văzând stăruința puternică a părintelui Chiril, făcându-i impresia unui prooroc inspirat, cu fața unui ascet, cu expresia adâncă a unui mucenic ce suferă pentru omenire nu putu să nu se pătrundă și să nu simtă și ea durerea pe care o citea pe fața și în inima lui Chiril și fără a sta mult pe gânduri, își luă cu ea tot felul de ajutoare, porniră amândoi prin sat, îmbărbătându-i și alinându-le suferințele cu bani, hrană și medicamente.

Acum se gândea proprietăreasa, că rău, a făcut de a stat izolată de acești oameni, cari nu-i procuraseră nici un neajuns.

Părintele Chiril scrie și autorităților dela oraș, arătând starea în care se află satul Lugovol, cerând să trimeată de urgență un medic și medicamentele trebuitoare. Făcu apel și prin gazete la inimile caritabile, ca să dea ajutorul lor acestor nenorociți ce-s amenințați cu peirea. Chiril și Nadejda, proprietăreasa, se

duceau ori unde era nevoie, zi și noapte muncind fără preget. De casa lui aproape că uitase, nici la masă n'avea timp să vină regulat. Mânca pe unde putea și ce se 'ntâmpla; din care pricină slăbise, având și nemulțumiri cu soția și cu părinții ei, pentru că nu ședea pe acasă. Aceasta însă nu-l abătura dela datorie. El avea acum altă grijă mai mare. Prin munca lor energetică, ajutați și de un harnic doctor, ce li s'a trimis dela oraș, isbutiră să oprească întinderea tifosului; iar ajutoarele pentru hrană venindu-le curând, reușiră a însănătoși și a scăpa cu viața pe cei mulți; astfel că foametea și tifosul nu făcură decât câteva victime, datorită părintelui Chiril, care știu să sară în ajutor la vreme. De acum înainte părintele Chiril își alege un frumos loc în inima tuturor locuitorilor din Lugovol. Își dădeau ei bine seama de cât ajutor le-a fost „părintele“, decât bine le-a făcut și dela ce pericol i-a scăpat.

Un bătrân a satului, bolnav, spunea printre lacrimi de bucurie: „Oamenii lui Hristos s'au pogorât pe pământ. Tot una ca și mucenicii Lui. Uite, părintele nostru, ce tânăr și ce om! Ah, ah!... optzeci de ani de când trăesc pe pământ și așa om nu am văzut. Numa că-i trimisul lui Dumnezeu. ...Și proprietăreasa noastră și doctorul... ingeri, nu oameni! Și știți când vezi așa oameni, ți-e și rușine să păcătuiești... Ingeri, adevărat ingeri!... Bătrânul se închina și plângea.

mătura într-o bună zi și Hălmagiul, cele două centre de cultură ale Munților Zarăndeni. Activitatea funestă a lui Roș Mihaiu și a numeroșilor săi tovarăși nu ne poate lăsa indiferenți. Căci, dincolo de frământările politice cari sunt ale zilei și cași zilele repede se scurg în neantul vecinicii, peste existența efemeră a indivizilor și mai presus de existența Neamurilor chiar: GLIA -, ea singură, trebuie să rămână nestricată, aceeași eternă mamă nescătoare de noi și noi generații umane. PĂMÂNTUL formează doar patrimoniul umanității și suntem responsabili nu numai în fața contemporanilor din lăuntrul și de dincolo de granițele țării, dar avem să dăm seamă și în fața generațiilor viitoare de felul cum am gospodărit glia ce ne-a fost dată spre stăpânire!

Sfaturi practice.

Cum se cunosc ciupercile bune.

Pe vemuri ploioase ciupercile prin aramc și la câmp ies în număr însemnat dar și cazurile de otrăvire cu ciuperci veninoase n'au fost și nu sunt rare. Iată un mijloc de a cunoaște, dacă ciupercile sunt bune sau nu de mâncare. Se ferb bine ciupercile cu jumătatea unei cepe albe, bine curățită de coajă. Dacă ceapa rămâne albă ciupercile sunt bune; dacă se înegrește, se albăstrește sau devine vântă ceapa, e sigur că ciupercile toate sau parte din ele sunt vătămătoare.

Revista Albin

Glume.

Copil teribil

— Da bine, Ela dragă cum nu ți-e rușine să te uiți după domnul acela străin!
— Da nu, mamă, nu e străin, e tata cel de aseară.

Un avantaj

— D-ta ești doică angajată?
— Da domnule.
— Dar prea ești mică de tot!
— Asta nu e rău d-le, de se întâmplă să scape copilul din brațe, apoi nu cade prea de sus.

S'a săturat

— Ne jucăm și azi de-a războiul? întrebă Nelu.
— Da, răspunse Puiu, dar azi eu sunt Japonezul.
— Pentru ce?
— Pentru că eri am fost Chinez și mă doare și acum spinarea.

B. Yrem.

Examen de capacitate la școlile normale

Ministerul Instrucțiunii a hotărât să se țină examen de capacitate la școlile normale întrucât înființarea clasei a VIII-a la aceste școli nu s'a mai făcut, proiectul de lege respectiv nefiind votat.

Vor participa la acest examen absolvenții actuali ai clasei a VII-a, cei respinși de două ori în sesiunile anterioare și licențiații cărora li s'a admis practica pedagogică la școlile de aplicație.

Alcoolismul

de: I. LUPAȘ,

prof. universitar, membru Academiei Române.

„Vai celor ce umblă după bețivă, că vinul îi arde pe ei“.

Isaia, c. V, v. 12.

(Continuare).

Legea pentru prohibirea alcoolului, se zice, că a dat rezultate însemnate în Statele Unite. Episcopul bisericii metodiste din America a arătat cu date statistice urmările binefăcătoare ale acestei legi. Într'un an numărul deponenților la bănci a sporit cu 172.000, iar depunerile lor cu 338.000.000 dolari. Societățile de asigurare au primit într'o singură lună 1.137.000 polițe de asigurări pe viață. Fabricile și atelierile au putut constata un însemnat spor al capacității de muncă la toți angajații lor, fiindu-le creșterea pururea treaz și limpede. Averile bisericesti au crescut cu milioane de dolari, iar sarcinile societăților de ocrotire și de binefacere s'au ușurat ne-

mai fiind așa mare ca în trecut numărul celor avizați la ajutorul deapropelui. Harding, fostul președinte al Statelor Unite, a declarat că în generație, viitoare beuturile vor fi dispărut nu numai din practica, dar și din memoria Americanilor. Iar președintele Republicii Cehoslovece, înțeleptul Toma Masaryk, luând îndemn dela Americanii abstenenți, scrie: „Recomand absinența și compatrioților mei cehoslovaci. Înțeleg abstenența totală. Și eu aveam obiceiul de a bea, însă experiența m'a făcut să primesc principiul abstenenței. Acum mă simt mai sănătos, pot lucra mai mult și într'un cuvânt mă bucur de viață mai mui decât atunci, când beam“...

Primăvară

de B. Vladimir

Vin hoinarii
Lăntarii,
Toți drumeții
Cântăreții,
Cu avântul tinereții
Ce îndeamnă lopătarii...

*

Ieși afară
Din cămară
Tu Ileană
Măgureană,
Pune-ți palma la sprânceană
Și te uiță-i primăvară...

Ori ți-e jele
Dragă lele
Tot cu dorul
Cu cupitorul...
Doară n'a murit ficiorul
Ce spunea că-ți ia mărgelă...

Uite Lina
Mădălina
Ce voioasă-i
Inimoasă
În cămașa ei frumoasă
Albă, albă ca lumina...

Dichisită
Și 'nflorită
Cum mai cântă
Și descântă...
Și atâta se frământă
Parcă mâine se mărită...

**

Sus privirea
Toată firea,
Vin hoinarii
Lăntarii,
Avântați ca lopătarii
Când pe țarm, e fericirea...

Bogății

Minerale. Bogăția cea mai de preț din Valea Crișului alb sunt mineralele, mai ales metalele nobile: aurul și argintul.

Exploatarea lor s'a făcut încă de pe timpul Dacilor și Romanilor ba și pe timpul Agatirșilor.

„După Herodot aurul ar fi cunoscut în regiunea județului Hunedoara de azi chiar înaintea Dacilor, deoarece la anul 513 a Ch. în timpul luptelor sale cu Schiții, Darius regele Persilor ar fi întâlnit pe malurile râului Mureș Agatirși împodobiți cu diverse podoabe, făcute din aurul extras de ei din aluviuni. Cert este, că după ocuparea Daciei de Romani Traian aduce lucrători specialiști din Dalmația, cărora le acordă diverse favoruri, pentru a-i determina să se mute în Dacia, unde să exploateze zăcămintele de aur, cari formau proprietatea Statului, deci a împăratului.

Ca și în celelalte regiuni miniere ale imperiului, ei introduc și aici un procurator aurarium, procurator special al împăratului, care n'avea altă atribuțiune decât aceia de ingrijitor al minelor. Sediul său era la Ampeia (Zlatna)

Cele mai multe dintre exploatări se găseau însă pe valea Crișului alb la Baia de Criș, Tebea, Ruda - Musari, Băița, etc. - Sistemul lor de extragere era de sigur din cele mai primitive. Săpă-

turile erau făcute cu cazmale, târnăcoape și alte instrumente, iar unde roca era mai puternică se aprindeau focuri mari. După ce se încălzea stânca era stropită cu apă și oțet, pentru a-se provoca crepături.

Minereul era apoi scos din mină, în general de copii, cari târându-se prin galeriile joase și înguste duceau câte un coș de minereu. Acesta era pisat în pui de fier și apoi spălat cu apă, care ducea cu ea cvarțul și lăsa pe fund aurul. Instrumente romane s'au găsit în cele mai multe din minele de aur, iar lângă comuna Ruda nu departe de mină s'a descoperit într'o pădure chiar și o puiă de fier cu două torți, a cărei mărime (4 picioare în lățime și două picioare în diametru) dovedesc intensitatea, cu care se exoloatau minele de aur. Numai astfel se poate explica de altminteri, cum aujunseră Romanii să aibă în Transilvania o producție anuală probabilă de 20.000 funzi“. Monogr. de Rusieschi și Ist. Rom. Xenopol.

Astăzi minele de aur din acest ținut sunt exploatate de către Societatea anonimă românească „Mica“, cea mai mare exploatatoare de aur din Europa.

Societatea are peste 3000 lucrători, cari muncesc în mine la scoaterea aurului, iar funcționari tehnici și administrativi angajați sunt în număr de 200.

(Va urma).

G. C.

Din Valea Crișului Alb

Ziua cărții

De când au început să zîmbească ra-zele soarelui plăcut, de primăvară, asistăm la o serie de manifestări sărbătorești cu caracter special.

S'a sărbătorit sădirea pomilor, a urmat apoi săptămâna laptelui, urmează sărbătorirea mamei și a copilului, iar pentru 20 Mai Ministerul Instrucțiunii a hotărât a se organiza o zi a cărții.

Dintre toate aceste manifestări cea mai importantă, fără îndoială, este ziua cărții. Căci cartea este pentru cel care o posedă și o știe utiliza un talisman fără preț. Cartea este cea care ne învață să facem pământul mai roditor. Ea ne aduce știri de tot felul dela rudeni și frați care se găsesc la mari depărțări. Ea ne omoară uritul și ne procură momente plăcute de adevărată recreație sufletească. În ea găsim mângăere sufletele desnădăjduite. Acolo găsim prietenii adevărați, care ne vorbesc cu toată sinceritatea. Cartea ne învață cum să alungăm sărăcia din casă. Ea ne dă îndrumări, unde să găsim comorile pământului și cum să punem stăpânire pe ele. Ea ne dă cheia cu ajutorul căreia putem subjugă forțele naturii făcându-le pe acestea slugi, plecate nouă, iară cu ajutorul lor să răscolim pământul să spintecăm valurile mărilor, să cucerim aerul călătorind prin el ca niște pasări măiestre. Binecuvântată fie cartea care, ca și iarba fiarelor din povești, ne ajută să stăpânim bunurile pământului pregătindu-ne în același timp pentru moștenirea fericirii vecinice.

Poporul nostru cu istețimea lui naturală a făurit chiar o poveste despre: „Voinicul cel cu cartea în mână născut“. Iar puterea cărții — după credința poporului — este așa de mare încât ea te scapă chiar și din ghiarele lui Scaraoschi, după cum l'a scăpat și pe voinicul din povești.

Să fim iubitori de carte, să avem încredere în ea, căci ea ne va aduce fericire, dacă știm s'o prețuim.

C. Sporea

Informațiuni

— În chestia „Memoriului“ asupra cotizațiunilor pentru pensie. „Memoriul“ detaliat ce au întocmit și subscris muncitorii minieri ai Soc. „Mica“ — Brad, cât și „Memoriul“ muncitorilor ai întreprinderii miniere „Ruda“ a d-lui D. Floru, au fost înaintate personal de mine la Casa Centrală a Asigurărilor Sociale — București și s'au înregistrat: primul sub Nr. 16234/1933, iar al doilea sub Nr. 15110/1933.

În urma intervențiilor diferitelor organizațiuni muncitorești, Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale a revenit în parte asupra deciziei ministeriale Nr. 202.759 din 3 Martie a. c., publicată în M. Of. Nr. 60 din 13 Martie a. c., întocmind noua „lege de unificare a asigurărilor sociale“, publicată în M. Of. Nr. 83 din 8 Aprilie 1933, prin care se fixează noile norme de clasificare și de fixare a cotizațiunilor de pensii pentru muncitori, în afară de alte multe dispozițiuni. Conform art. 42 și art. 43 din această lege, o Comisiune specială a Casei Centrale a Asigurărilor Sociale care se va întruni cât de curând, va fixa noile clase de asigurați (pentru primul an fiind cinci clase), precum și cotizațiile respective pentru fiecare clasă (care nici într'un caz nu va trece de 6% din salariu). Doleanțele muncitorilor vor fi luate în discuțiune, urmând a hotări asupra lor.

Pentru orice alte lămuriri, delegații muncitorilor sunt rugați să treacă în orice zi pe la Cancelaria mea.

Dimitrie Zapan, avocat — Brad.

Nouile cotizații la Casa centr. a asig. soc. În ziua de 13 Mai a. c. a fost în palatul Casei centrale a asigurărilor sociale, consiliul de administrație, sub președinția d-lui ministru D. R. Ioanășescu, care a luat în discuție referatul comisiei însărcinate cu fixarea noilor cotizații și ajutoarelor de boală, potrivit noii legi de unificare a asigurărilor sociale precum și referatul direcției generale cu noile propuneri modificatoare.

În urma desbaterilor, consiliul hotărăște în unanimitate, cotizațiile săptămânale, precum și cuantumul ajutoarelor bănești de boală, sarcini, lehuzie și accidente.

Din examinarea cotizațiilor admise se constată că noile cotizații, deși prezintă un mic spor la clasele superioare ce încadrează un număr minim de asigurați, ele sunt foarte aproape și chiar la unele clase inferioare celor din Ardeal și Regat.

Dacă se ia în considerare că noile cotizații se vor plăti în părți egale de către patron și asigurat, rezultă că fiecare din părți va avea de plătit mai puțin decât cei ce plăteau până astăzi.

Aceste cotizații sunt provizorii, potrivit art. 84 din lege, adunarea generală urmând a hotări definitiv cotizațiile care se vor acoperi cu bugetul de sarcini al asigurărilor sociale.

Data intrării în aplicare a noilor cotizații, urmează a se fixa în prima ședință a viitorului consiliu, până când se va studia posibilitatea de imprimare a noilor timbre și a listelor de plată, cu instrucțiunile necesare.

(„Universul“).

— **Căsătorie.** Dra Șerban și d. Ion Pop, notar, Crișior, și-a serbat Duminică 14 Mai, în Totești, comuna natală a miresei, cununia religioasă. Felicitări tinerei perechi!

— **Dna Elena Olinescu**, fida d. inv. dir. Pavel Lazăr, la examenul de înaintare gr. II. a ieșit a doua din 57 candidați. Felicitări.

— **Cu adâncă durere** vestim trecerea la cele eterne a bunului nostru prieten Zaharia Zerin, fost învățător și primar al comunei Tebea.

Dzeu sf. să-l așeze în locul dreptilor, căci a fost bun român și bun creștin!

— **Inspeția școalelor primare** din plasa Avram - Iancu, a fost încredințată pentru anul școlar 1932-33 dlor: Axente Popovici, Incicău și Micu, inv. Baia de Criș.

— **Serbarea zilei de 10 Mai. La Brad.** După oficierea Te-Deumului de către preotul Virgil Perian, parohul Bradului, d. prof. Buldur a ținut o frumoasă cuvântare despre însemnătatea zilei de 10 Mai.

Corul elevilor dela liceu a cântat cântece naționale.

La **Baia de Criș.** Serbarea s'a desfășurat, din cauza timpului ploios, în sala hotelului „Central“.

Au vorbit: d. N. Florea, preot și d. Petru Incicău, dir. șc. primare.

Restul programului, cântece și poezii a fost executat de elevii șc. primare de sub cond. d. Micu și elevii șc. de Arte și meserii de sub cond. d. Dobrogeanu.

Producția artistică își merită toate laudele.

— **Sportive.** În Gurabarza, va avea loc Duminică, 21 Mai, ora 4 p. m., un match de foot-ball (antrenament) între echipa A și B a soc sportive „Mica“.

După acest match se va alarga o cursă de atletism dotată cu premii pe distanța de 6 km, patronată de dl Ing. Corneliu Roman, pres. soc. sportive.

Inscrierile precum și informațiunile se dau de dl Neguț, Gurabarza.

Sâmbătă 20 Mai ora 7 p. m. are loc adunarea comitetului în localul casei din Gurabarza. Domnii membrii sunt invitați la această adunare.

Ionel Neguț.

— **Alegerea comitetului de direcție a „Camerei Muncii“ la Deva.** În 14 Mai s'a ținut în sala cea mare a primăriei alegerea membrilor de conducere a Camerei muncii. A fost ales ca președinte dl Gârboveanu președ. asoc. muncitorilor din Valea - Jiului. Dsa a fost ales cu unanimitate de voturi întrucât celălalt candidat dl dr. S. Câmpeanu a obținut numai 3 voturi din 50.

— **Băița.** În cadrul unei festivități deosebite și în urma unei intense și dificile pregătiri din partea d. protopop Săcărea și a membrilor corpului didactic dela șc. primară, ziua de 10 Mai a fost sărbătorită cu tot fastul cuvenit.

Într'adevăr momente de înălțare sufletească a oferit serbarea aceasta, tuturor celor prezenți. Se cuvine toată lauda, în special d-rei Olivia Stoica, cu admirabilele jocuri naționale, și d. I. Mârșu, distinsul învățător din Băița.

Dar atitudinea d. N. Maier, dir. șc. primare — Hărțăgani, a stârnit admirația tuturor. În haine țărănești, cu tricolorul în mâini și cu taraful de lăutari după el a mers, în uralele mulțimei, spre piață strigând: „Trăiască România-Mare, Trăiască regele, Jos cu acei ce nu iubesc țara noastră“. (Aci e locul — cred — să spunem câteva cuvinte despre d-sa). Dl Maier este fiul fostului căpitan medic Ioan Maier. Dr. Ion Maier a mai îndeplinit și funcția de comisar regal. Deși în armata străină, departe de pământul său scump, nu și-a uitat pe ai săi — și căuta să-i ajute cum putea. Din Viena făcea spionaj pentru țara sa. Dar fiind prins a fost împușcat, rămânându-i un copil, — urmașul vrednic — inv. Maier. Cu adevărat vorba poetului: Că din vultur, vultur naște. Din stejar, stejar răsare!

Ioan I. Grecu

— **Adunarea antirevizionistă dela Alba-Iulia.** În ziua de 28 Maiu se va ține la Alba-Iulia o mare adunare demonstrativă antirevizionistă. La această adunare de afirmare a unui drept consfințit de sângele celor 800.000 români este de datoria fiecărui bun român să ia parte arătând astfel că un drept câștigat cu jertfe atât de enorme nu ni-se va răpi până când între Nistru, Tisa, Dunăre și Carpați se mai află un popor cu numele Român.

— **30.000 cărți scrise de evrei, arse de hitleriști.** Ziarele ne aduc știrea că în piața Operei din Berlin au fost arse de către studenți 30 mii cărți scrise de scriitori evrei. Despre felul cum a decurs această „solemnitate“ au fost puși în curent toți germanii, prin radio.

Poșta redacției și administrației

Chestura de poliție Deva. Am trimis — regulat — câte un exemplar din numerele apărute: Siguranței generale București, Insp. Reg. de Poliție — Cluj.

Rugăm pe toți colaboratorii noștri cari ne trimit articole, dări de seamă despre serbări, conferințe, etc., să rezume lucrarea d-lor ca să nu treacă peste 2 pagini (de sferturi de coală) ca să putem satisface pe toți la timp.

Abonamentul derizoriu de 80 lei al gazetei „Zarandul“ poate fi suportat chiar de cea mai mizeră pungă.

De aceea rugăm, prietenește, pe d-nii cari au primit foaia, și cari împărtășesc gândurile expuse în coloanele gazetei noastre, să ne achite abonamentul. Cei cari socotesc — că scopul ce urmărim prin scoaterea acestei gazete nu este cel bun și drept, îi rugăm călduros, să o refuze.

Din greșală d. I. Lazăr, șef miner, — Musariu, i s'a dat titlatura de prim șef miner. (Facem cuvenita rectificare).

Dl David Velniceru este Coresp. gazetei noastre pentru ținutul Brădișor.

Lista noilor abonați va apare în N-rul viitor.